

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

DE L'ANOIA AL BAIX CINCA

15ª Etapa : VENTA LA LLENA - BELLAGUARDA - LA GRANADELLA

2 d'Abril 1995

HORARI PREVIST

Sortida de Vilanova i la Geltrú	6.00 h
Vilanova de Prades. Esmorzar	8,00 h 8,30 h
Venta la Llena. Inici d'etapa	9,00 h
Bellaguarda. Reagrupament (inici carrer Major)	11,12 h 11,48 h
Maset de nova construcció. Reagrupament	13,02 h 13,17 h
La Granadella. Dinar	14,13 h
Sortida cap a Vilanova.	16,00 h
Vilanova i la Geltrú.	18,00 h

Notes.-

** Hi ha una font d'aigua en el poble de Bellaguarda.

** Si us plau, sigueu puntuals, respecteu els reagrupaments i vigileu que hi sigui tothom.

SECCIÓ DE SENDERS

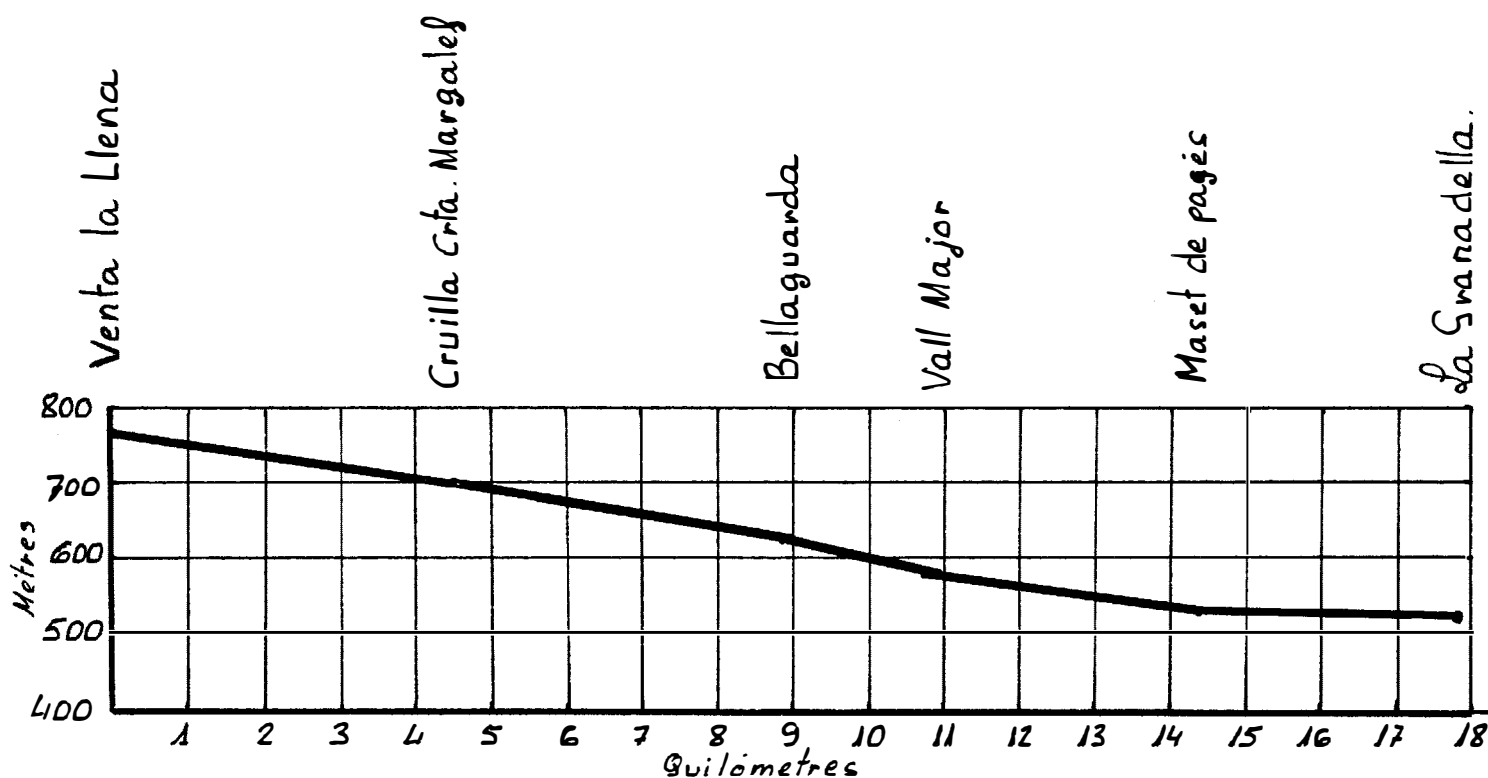
AE TALAIA

DE L'ANOIA AL BAIX CINCA

15a. Etapa : VENTA LA LLENA - BELLAGUARDA - LA GRANADELLA

2 d'Abril 1995

L'excursió d'avui, bastant planera, ens permetrà deixar la comarca del Priorat i entrar a la de les Garrigues per la part sud-est. Una vegada l'autocar ens deixi a la Venta la Llena, anirem carenant per la serra de la Llena fins a arribar a la Pobla de Bellaguarda (Pobleta de Granadella). Es un territori bastant abrupte solcat per estretes valls, que també, les anirem trobant camí ja de la Granadella, de pendents suaus i on s'alterna el bosc i la brolla amb ametllers i oliveres. Malhauradament els incendis forestals també varen fer estralls.

DESCRIPCIO DEL RECORREGUT

	Horari	
Parcial	Total	Quilòmetres
0,00	0,00	0,000

Sortim de l'actualment abandonat i bastant enrunat edifici de **Venta de la Serra la Llena**. Hem neutralitzat el mig quilòmetre que hi ha entre el pal indicador de l'anterior etapa i aquest punt. Agafem un sender que comença per la banda solana de l'edifici i s'enfila de cara al vèrtex geodèsic **Loma Alta** que vorejarem per la banda nord. Més endavant, passarem per un camí carreter, sempre cap a l'oest i per l'ampla carena.

0,07	0,07	0,500
------	------	-------

Saltem de nou a la carretera i la seguim. En aquest tram, la carretera coincideix amb la carena, ja que la "via de seguretat", arranjada pels romans sobre un probable camí més antic, no tenim altre remei que anar trepitjant l'enquitranat.

0.42	0,49	3,300
------	------	-------

Abans d'arribar a una torre d'alta tensió, i coincidint amb un collet que guaita la vall del riu Montsant, deixem la carretera i anem per un camí per la banda esquerra, i la seguim paral·lelament.

0,10	0,59	3,800
------	------	-------

Creuem la carretera i anem per la banda oposada. Uns 300 metres més endavant ens separem de la carretera i ens enfilarem per un camí carreter en direcció nord-oest. Dalt de la carena trobem un camí més ample i el seguim cap a l'esquerra, tot baixant.

0,15	1,12	4,500
------	------	-------

Passem per sota una línia d'alta tensió i després retrobem la carretera, precisament davant de l'entroncament amb la que baixa a **Margalef**, anirem per la de la Granadella, sempre cap a l'oest.

0,08	1,20	5,000
------	------	-------

Deixem la carretera i anem cap a l'esquerra (sud) per una ampla pista de terra engravada.

0,06 1,26 5,400

Deixem la pista ampla per un sender poc marcat que passa sota d'un marge cap a l'oest, aviat el pujarem i passarem per la part alta del terreny, de cara a un bosquet, en arribar-hi començarem a baixar pel mig del bosc.

0,04 1,30 5,700

El camí es llaurat i per tant perdedor, en arribar al fons de la coma, ens caldrà creuar-la i anar baixant per la part dreta de la clotada; aviat trobarem un camí carreter que seguirem, continuat per la part dreta de la coma, sempre cap a l'oest.

0,18 1,48 7,100

Deixem a l'esquerra un camí carreter que creua la vall i s'enfila pel vessant oposat per un camí vorejat de xiprers, fins a la masia de Bellaguarda, que veiem a la part alta de la carena.

0,09 1,57 7,700

Deixem un altre camí que creua la vall i puja a l'esmentada masia de Bellaguarda. Uns deu metres més endavant, on hi ha una alzina molt grossa, el camí bifurca, anirem pel de l'esquerra passant per la banda dreta de la coma. Anirem vorejant petits hortets que prenen aigua d'uns pous situats al mig de la vall. Hi ha una gran balma a la dreta del camí.

0,15 2,12 8,800

Som al peu del poble de **Bellaguarda**, al mig de la vall hi ha un pou molt antic amb una arcada de pedra de l'època medieval, assentada sobre un basament de pedres molt més erosionades pel temps, probablement de l'època romana; cosa que ens permet suposar que continuem passant per l'antic camí de Tàrraco a Caesar-Augusta. Pugem cap a la dreta i entrem al poble de Bellaguarda (la Pobleta de Granadella) pel carrer del Pou i seguidament pel carrer Major.

0,06 2,18 9,300

Sortim del poble pel carrer del Ball i el de les Eres, on la pista és enquitranada, i que va per la part alta del terreny en direcció oest, fins a trobar la carretera de la Granadella. No agafem la carretera sinó un ample camí carreter cap a la banda esquerra, a tocar el camí queda una granja i un xic més endavant una frondosa alzina.

0,14 2,32 10,200

Bifurcació, anem pel camí de la dreta, de moment planers però aviat anirem baixant cap a la coma de la banda esquerra.

0,06 2,38 10,600

Som al fons de la **Vall Major**, continuació de la que seguïem abans de pujar a Bellaguarda, deixem un camí carreter que continua recte i anem cap a l'esquerra, creuem la vall i ens enfilem pel vessant oposat.

0,07 2,45 10,900

Bifurcació, anem pel camí de la dreta, tot passant per la part alta del vessant meridional de la Vall Major. Una estona més endavant trobem una bifurcació, deixem el camí de l'esquerra.

0,11 2,56 11,800

Nova bifurcació, ara anem cap a l'esquerra, pujant. Aviat arribarem al llom i el seguirem en direcció oest. Més endavant trobem a l'esquerra un pou una caseta i un pi.

0,04 3,00 12,000

Deixem un camí carreter que baixa i continuem per la carena. Uns 300 metres més endavant, deixem el camí carener i anem en angle recte cap a l'esquerra. Aviat baixarem ràpidament.

0,10 3,10 12,700

Estem al mig d'una ampla collada que uneix la carena que seguïem amb una altra situada paral·lelament al sud-oest. Aquí deixem el camí ample per anar cap a la dreta per un camí poc fressat que anirà pujant fins a la part més alta del llom que tenim davant nostre.

0,09 3,19 13,300

Gairebé a la part alta trobem un camí que puja de l'esquerra, el seguim i aviat passarem per la part alta del terreny, sempre a l'oest. Poc després, deixem un camí a la dreta.

0,06 3,25 13,700

Deixem el camí que continua recte i anem cap a l'esquerra agafant un camí carreter en direcció sud (cal estar amatents als senyals); aviat baixarem un xic.

0,07 3,32 14,200

Guaitem la profunda vall de **la Bovera**, trobem un camí travesser i el seguim cap a la dreta. Passem per camps d'ametllers, més endavant passem pel davant d'un maset de nova construcció. Anirem passant per un camí ramader que voreja l'altiplà, passant alguns trams sobre restes d'empedrat. Baix, al fons de la vall, veiem el poble de la Bovera.

0,17 3,49 15,200

Bifurcació, els dos camins són bons, és millor el de l'esquerra tota vegada perquè voreja l'aïllat turó en lloc de remuntar-lo com l'altre. Més endavant trobem una bifurcació, anem cap a la dreta pujant.

0,13 4,02 16,100

La pista gira cap a la dreta, de cara a la Granadella, anem recte per un camí ramader que continua vorejant la vall de la Bovera. Més endavant trobem una casa a la dreta.

0,19 4,21 17,400

Carretera de la Granadella a la Bovera, la seguim cap a la dreta.

0,07 4,28 17,900

Passem davant del restaurant Ramon i entrem a **la Granadella**.

LA COMARCA :

LES GARRIGUES

Les Garrigues és una comarca, en la qual, la vida social i econòmica s'organitza a l'entorn de les Borges Blanques i de la ciutat de Lleida.

Aquesta comarca és una mica diferent de la d'abans, del 1988; per la creació de la comarca del Pla d'Urgell, on perdé una part important de les terres de regadiu.

La base econòmica és l'agricultura i la ramaderia. El predomini del secà i la manca d'aigua fan que sigui una comarca deprimida, amb grans problemes de subsistència, només els pobles regats per les aigües del canal d'Urgell, al nord de la comarca, tenen una economia florent.

El relleu és poc enlairat, en conjunt planer, però molt accidentat en detall. Al sud existeix la serra de la Llena (1023 m) i la del Tallat, tocant la comarca de la Conca de Barberà, que ofereixen amplex panoràmiques de la comarca.

La Garriga no té cap riu important, només petits riuets amb cabal intermitent que aboquen les seves aigües al Segre.

El clima és mediterrani amb influència continental, amb contrastos tèrmics importants, tant entre l'estiu i l'hivern com entre el dia i la nit.

Com hem dit, l'activitat més important és l'agricultura, sobretot l'arboricultura. Destaquen els olivers i els ametllers. La producció principal és l'oli d'oliva, amb denominació d'origen les Borges Blanques, que és fet d'oliva arbequina, petita, rodona. Altres productes naturals són les ametlles i la mel.

L'escriptor Joan Santamaria descriu el paisatge de les Garrigues:

*"Passat aquest turó bru, de panxa roma, esquitxat d'arços i de mates de timons, entreu de ple a les Garrigues, ..i la visió de la terra nua, infinita, ajupida i callada us estremeix el cor
fondament...Sembrats, guarets, rostolls socarrimats pel sol, fileres d'oliveres gràvides, grises, cellajunes, inmovils... Tot té un posat auster, un to muscat de d'habits de frare".*

Superfície: 800 km²

Població: 20.214 habitants (1986)

Capital: les Borges Blanques (5.200 habitants)

Altres poblacions importants: Juneda, Arbeca, Castellans, Vinaixa, l'Espluga Calba, la Granadella ..

ELS POBLES :

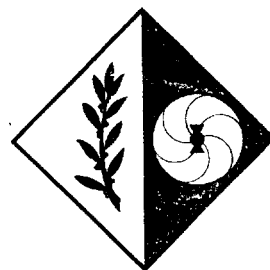
LA GRANADELLA

L'extens terme municipal de la Granadella, de 89 km², es troba al sector sud-occidental de la comarca, en contacte amb el Segrià i la Ribera d'Ebre, a la part més alta de la plataforma garriguenca, en un terreny accidentat per pendents suaus i rocosos on alternen el bosc i la brolla amb els ametllers i les oliveres, i també amb clapes de terra campà. Diverses valls solquen el territori, entre les quals la **vall dels Horts** i els **torrents del Siscall i de Figueres**.

Quasi la meitat del territori forma part de la zona forestal i els conreus, que ocupen l'altra meitat, són tots de secà (l'aigua és el gran problema de la Granadella, i no és suficient ni per a les necessitats personals). Les oliveres són el conreu predominant, segueixen els ametllers, cereals. Darrerament s'ha intentat d'introduir el conreu de plantes aromàtiques (espígol). La Cooperativa del Camp, elabora oli amb denominació d'origen "olis de les Garrigues".

Malgrat que no es coneixen les cartes de repoblació dels llocs de la **baronia de la Granadella**, els arxius capitular i municipal de Lleida forneixen força dades del llinatge dels Cervera, dels Mascarell de Sanahüja, dels Ramon de Ramon i dels Moliner, repobladors del territori. Ja el 1181, Guillem III de Cervera, el conegut castlà de Lleida per la part d'Ermengol VI d'Urgell, cedia a Pere Mascarell el **Castell** (d'origen sarraí) de **la Grandella**. Però la repoblació efectiva del territori correspon a Pere Moliner.

En les dues primeres generacions dels Moliner, fins als primers anys del regnat de Jaume I, es repoblen també Torrebesses, Bovera i Granyena i es creà la Pobleja de la Granadella (dita inicialment Bellaguarda),

que formaren una extensa senyoria, amb la Granadella, amb una extensió de més de 150 km².

A mitjan segle XV regí la baronia Caterina, vídua de Pere Moliner, que s'havia casat en segones núpcies amb Llorenç de Montcada, fins que el seu fill arribà a la majoria d'edat (1463). La baronia -essent Llorenç de Montcada un dels caps de l'exercit de la Generalitat de Catalunya - es mantingué fidel al país en la guerra contra Joan II i els castells de la Granadella, Bovera i Granyena no es reteren fins al 1464, a la caiguda de Lleida.

Durant la Guerra dels Segadors, malgrat la filiació castellanista del senyor de la baronia, les tropes franco-catalanes acantonades a la Granadella i a Granyena (1647), amb quarter general a les Borges, hagueren de fornir d'aliments les tropes del comtat de Prades, de Torrebesses i de Cornudella.

El matrimoni d'Elisabet de Queralt amb Feliu d'Àger, senyor de Claramunt i Alta-riba, suposà (1673) l'acreixement de la noblesa de llinatge (Feliu d'Àger rebé el 1701 de Felip V el privilegi de gravar les armes a la porta del seu casal i de col·locar cadenes al jardí). Elisabet d'Ager enllaça amb els Kessel-Maranyosa i per casament de Maria Antonia de Kessel amb Ignasi de Gomar (1772) la baronia passà a aquesta darrera família. Els Gomar, extingides les senyories, conservaren els títols nobiliaris.

La *vila* de la **Granadella** s'alça a 628 m d'altitud, en una petita carena sota un turó planer, al sector de migdia del terme. Hi ha restes de l'antic **castell de la Granadella**, que el coronava, i prop seu hi ha restes del que fou la vila closa i es mantenen cases porxades i arcs interiors evocadors dels carrerons antics i cases amb elements decoratius del renaixement i del barroc. La **plaça Major**, davant l'església parroquial de Santa Maria de Gràcia, al segle XVIII era la bassa on es recollia l'aigua de la pluja i té porxos a dos costats.

L'*església parroquial* de **Santa Maria de Gràcia**, notable exemplar barroc, es bastí de nou en un extrem de la vila antiga, al raval de la **bassa** (1770), al lloc on des del segle XIV almenys es venerava un antic crucifix (es digué per això del **San Crist i Santa Maria**) i es bastí amb la sumptuositat d'una catedral (ha estat dita la *Catedral de les Garrigues*), amb tres naus, cimbori de creuer, llanternes de les capelles i fou decorat amb l'*altar de Sant Ignasi* de Lluís Bonifaç datat del 1762. El campanar, de torre, és un dels més bells de les terres de ponent, i la portada és bellament decorada.

Als afores de la vila hi ha el Santuari de **Sant Antoni**, amb una torre de planta quadrada coronada per un campanar d'espadanya que correspon a un primitiu edifici romànic, però l'actual santuari és modern amb un porxo a l'entrada i l'interior de gust barroc. Sota el santuari hi ha el *pou vell* de la vila, amb un arc gòtic, i el **pou de la Conseta**.

És un fill destacat de la Granadella el compositor Emili Pujol i Vilarrubí (1886-1980), guitarrista de fama internacional, gran musicòleg amb una gran obra de creació i de transcripció musical. Són també fills de la vila, el pintor Jaume Masip (mort el 1982), que donà diverses pintures avui a la sala d'exposicions de la casa de la vila, i l'escriptor i periodista Paulí Masip i Roca (1899-Mèxic 1963), director dels diaris madrilenys *El Sol* i *La Voz* i, durant la guerra de 1936-39, de *La Vanguardia* de Barcelona.

LA POBLA DE BELLAGUARDA

El terme municipal de la Poble de Bellaguarda (dit també **Bellaguarda** o **la Poble** o **Pobleta de la Granadella**), de 17 km², es troba al sector meridional de la comarca, al límit amb el Priorat i la Ribera d'Ebre, als vessants nord-occidentals de la **serra de la Llena** i delimitat al sud pel **riu de la Cana**, de la conca de l'Ebre i partió amb les comarques meridionals; drenen també el terme els **barrancs de la Vall Major**, o **riera de Juncosa**, i de **Sant Pere**, que en direcció NW es dirigeixen vers el Segre.

El territori és molt abrupte, amb pendents pronunciats de pudingues, solcat per estretes valls, dolent per al conreu i ocupat en bona part per boscos de pins, roures, alzinars i matollars. Té un interès ecològic i paisatgístic i tot el terme és bo per a la caça. Els ametllers, les oliveres, els arbres fruiters de secà i els cereals són per ordre de prioritat els principals conreus. Però en conjunt l'agricultura és poc rendible.

Hi ha una Cooperativa del Camp que elabora oli amb denominació d'origen d'**Olis de les Garrigues** i també, proporciona adobs.

La Poble de Bellaguarda fou la població més moderna de la baronia de la Granadella. Fou repoblada pel llinatge dels Moliners de la segona o tercera generació dels repobladors de les Garrigues entre els segles XIII i XIV. El nom antic de Bellaguarda pot referir-se a alguna torre de vigilància, dominant com domina el territori, d'extensos i magnífics panorames.

El **poble de la Poble de Bellaguarda** es troba a 639 m d'altitud en un planell al peu de la serra de la Llena, agrupat entorn l'*església parroquial* de **Sant Antoni Abat**, d'origen gòtic, amb absis de planta octogonal, finestrals als murs laterals que semblen anteriors, de transició, i cloquer de planta quadrada amb un cos octogonal a la part superior: la façana, amb una bella portalada, i l'interior de la nau, foren refets després de mitjan segle XVIII dins una línia neoclàssica. A la **plaça Major** s'ha conservat una creu gòtica, restaurada, i conserva alguns carrers i cases d'aire antic.

BIBLIOGRAFIA:

- ** Gran Geografia Comarcal de Catalunya, de la Fundació Enciclopèdia Catalana.
- ** Geografia Comarcal de Catalunya, de J.M. Panareda, Joan Soler, Anna Duran
- ** Topogua GR-56-5

RECOPIACIÓ I CORRECCIÓ:

Ketty Vinyals, Jani Ferrer, Josep Vidal, Ramón Casas, Carles Gómez

ABRIL-1995

